

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@govsec.fi
nina.vienonen@govsec.fi

VN/14567/2022

Viite: VN/14247/2021-SM-1

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä (STM) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta. STM kiittää mahdollisuudesta lausua luonnokseen. Esityksen tavoitteena on parantaa eri ministeriöiden ja muiden toimialojen toiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä ja yhteensovittamista pelastustoimessa, tehostaa pelastustoiminnan alueellista ja valtakunnallista johtamista sekä tilannekuvan ylläpitoa ja jakelua sekä parantaa pelastustoimintaan varautumista ja sen suunnittelua erityisesti yhteistyöalueella.

STM pitää annettua esitystä pääosin hyvänä ja kannatettavana. STM pitää tärkeänä sitä, että pelastuslaissa on jatkossa määritelty pelastustoiminnan yhteistyöalue, joka vastaisi maantieteellisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluejakoa.

Pelastuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset siviilivalmiusneuvottelukunnasta (23 a §), jonka tehtävänä olisi edistää eri ministeriöiden ja muiden toimialojen toiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä pelastustoimessa. Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta, toimikaudesta ja jaostoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. STM näkee, että siviilivalmiuden –käsitteen käyttö neuvottelukunnan nimessä tulee harkita uudelleen. STM perustelee näkemystään sillä, että siviilivalmiuden käsitettä ei ole aiemmin käytetty lainsäädännössä. Käsitteen lukitseminen pelastuslakiin ohjaisi jatkossa liikaa siviilivalmiuden tarkoittamaan nimenomaisesti pelastustoimintaa. STM:n näkemyksen mukaan neuvottelukunnan nimeksi sopisi sen toimialan mukaisesti pelastustoimen neuvottelukunta.

Esityksessä on useita muutoksia liittyen pelastustoimintaa koskevan sääntelyyn. STM pitää kannatettavana sitä, että pelastuslain sisältöön lisättäisiin pelastustoimintaan kuuluvaksi tehtäväksi tilannekuvatoiminta. Esityksessä säädettäisiin tarkemmin asetuksella alueellisten tilanne- ja johtokeskusten tehtävästä muodostaa ja ylläpitää jatkuvaa tilannekuvaa toimialueensa onnettomuuksista ja sellaista häiriötilanteista, muista tapahtumista ja niiden uhkista, joilla voi olla vaikutusta pelastustoiminnan tehtäviin tai valmiuteen sekä muodostaa ja ylläpitää pelastustoiminnan palvelujärjestelmän valmiutta kuvaavaa tilannekuvaa, joka sisältää tiedot pelastustoiminnan palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliressusseista sekä tukipalveluiden toiminnasta sekä jakaa salassapitosäännösten estämättä valtakunnalliselle tilanne- ja johtokeskukselle sekä sisäministeriön pelastusviranomaiselle sen tehtävien hoitamista varten tarvittavat tiedot. STM korostaa, että lain toimeenpanossa ja ohjauksessa tulee varmistaa pelastustoimen alueellisten tilanne- ja johtokeskusten yhteistyö laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 51 §:ssä mainittujen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskusten rakenteen kanssa.

Pelastustoimen johtamista koskevaan pykälään 3 ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jossa säädetäisiin pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvasta pelastustoiminnan johtamisesta. Lähtökohtaisesti pelastuslain 34 §:n 1 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomainen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa. Pelastuslain 45 §:ään ehdotetun muutoksen mukaan pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuslain 47 §:ään ehdotetun uuden 2 momentin mukaan pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla. STM kannattaa edellä esitettyä muutosta. STM katsoo kuitenkin, että johtovastuun siirtäminen edellyttää huolellista yhteistyötä ja ennakkosuunnittelua sekä yhteistyötahojen riittävää informointia menettelytavoista. Pykälän 4 momentissa ehdotetaan täsmennettäväksi sisäministeriön pelastusviranomaisen tehtäviä pelastustoiminnan johtamisessa. Sisäministeriön pelastusviranomainen voisi ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä tarvittavien valtakunnallisten järjestelyjen, onnettomuuden laadun tai laajuuden takia. STM katsoo, että esitetty menettely ei ole ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön vastaavien säädösten kanssa, mutta edellyttää sisäministeriöltä operatiivista valmiutta ja yhteistyötä STM:n kanssa.

Pelastuslain 35 §:n voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan öljyjä kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa varten perustettavaan johtoryhmään tulee kutsua ympäristönsuojelun asiantuntija tai varata tällaiselle asiantuntijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ympäristönsuojelun asiantuntijan kuuleminen voi olla perusteltua myös pienemmissä vahingoissa, joissa ei välttämättä ole tarvetta johtoryhmän perustamiselle. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että ympäristönsuojelun asiantuntijana toimisi ensisijaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Asiantuntijana voitaisiin tilanteesta riippuen kuulla myös kunnan asianomaista ympäristönsuojelu- tai muuta viranomaista, taikka tutkimuslaitosta, kuten Suomen ympäristökeskusta, Luonnonvarakeskusta tai Ilmatieteen laitosta. STM pitää esitystä kannatettavana.

Pelastuslain 36 §:n ehdotetaan lisättäväksi selkeyden vuoksi uusi 4 momentti, jonka mukaan pykälässä tarkoitettuja toimivaltuuksia voitaisiin siinä määrin kuin ne ovat välttämättömiä käyttää onnettomuuden ilmeisesti uhatessa. Perusteluna mainitaan tilanne, jossa onnettomuus tai muu pelastusviranomaisten toimenpiteitä edellyttävä tapahtuma ei olisi vielä konkreettisesti tapahtunut, mutta sen toteutuminen olisi ilmeinen ja tarvittaisiin toimenpiteitä, joiden toteuttaminen vaatii pidempää aikaa. STM katsoo, että esitys vaatii tarkempia perusteluja. Esimerkkinä STM mainitsee Olkiluodon ydinvoimalan laitoshätätilanteen 10.12.2020. Kyseisessä tilanteessa onnettomuutta ei varsinaisesti tapahtunut mutta esitietojen perusteella mahdollisuus siihen oli olemassa. Pelastuslain esiselvityshankkeen yhteydessä pelastustoiminnan jaosto esitti, että pelastuslain uudistuksen yhteydessä on säteilyonnettomuuden johtamisrakennetta tarkennettava. Koska terveydensuojelu on STM:n hallinnonalan tehtäviä, STM esittää, että kyseisen 4. momentin perustelumuiotioon kirjataan periaate säädöksen toimeenpanon päättämisestä STM:n ja STM:n hallinnonalan laitoksen kanssa käydyn keskustelun perusteella. Pelastusopistosta annetun lain esityksen tavoitteena on järjestää ammattipätevyys-tunnustamista koskevaa menettely säätämällä Pelastusopisto ammattipätevyys-tunnustamisesta vastaavaksi tahoksi pelastusalan miehistön, alipäällystön ja päällystön, hätäkeskuspäivystäjän sekä nuohoojan pätevyysvaatimusten osalta. Tältä osin sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Nyt lausunnoilla olevan esityksen lisäksi STM on antanut lausunnon 31.5.2021 (VN/6185/2021) liit-
tyen pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioihin. Hank-
keen tavoitteena oli uudistaa pelastuslaki ottaen huomioon pelastuslain uudistamisen esiselvitys-
hankkeen jaostojen arviomuistiot sekä niistä saadut lausunnot. Sisäministeriön mukaan pelastuslain
uudistamisen esiselvityshankkeessa ja niistä saaduissa lausunnoissa esille tuodut perusteellisem-
paa lainvalmistelua ja säädösmuutosten vaikutusarviointia edellyttävät muutokset pelastuslakiin
suunnitellaan toteutettavaksi seuraavalla hallituskaudella. STM katsoo, että jatkossa erityisesti vä-
estön suojeluun ja varautumisen termien määrittely on nykyisessä lainsäädännössä epätarkkaa ja
vaatii tarkastelua, kuten koko väestönsuojelun ja evakuoinnin kokonaisuus.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Valmiusjohtajan sijainen

Lasse Ilkka

VN/14567/2022-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: